

ERGENLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ BELİRLENMESİ: ESKİŞEHİR ÖRNEĞİ

Deniz Türkmen¹ Gökhan Alptekin²

Makale Bilgisi

DOI: 10.35452/caless.2020.32

Anahtar Kelimeler

Ergenlik
Tutum
Toplumsal Cinsiyet
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
Eskişehir

Gönderim Tarihi: 29.10.2020

Kabul Tarihi: 01.12.2020

Yayın Tarihi: 18.12.2020

Özet

Günümüzde toplumsal cinsiyet eşitliği en çok konuşulan konulardan biridir. Toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan cinsiyet ayrımları, kadınların ve erkeklerin yaşamını şekillendirmekte ve cinsiyetler arasında eşitsizlik yaratmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumların tespit edilmesi ve bunun kişiler arası ilişkilere nasıl yansıtıldığının anlaşılması açısından ergenlik dönemi önemlidir. Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarının cinsiyet, yaş, okul türü, anne-babanın eğitim düzeyi ve annenin çalışma durumu değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesidir ve konuyla ilgili önerilerin sunulmasıdır. Araştırmanın örneklemini, Eskişehir İli Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı, il merkezinde Anadolu Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi, Mesleki Teknik Anadolu Lisesi olmak üzere rastgele seçilen beş farklı okul türünde, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında eğitim gören, 145'i kız, 168'i erkek olmak üzere toplam 313 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak için Gözütok vd. (2017) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde "t-Testi" ve "Tek Yönlü Varyans Analizi" kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, ergenlerin cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarının, cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterdiği; anne-baba eğitim düzeyleri ve annenin çalışma durumu açısından anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. İmam Hatip Lisesi ve Mesleki Teknik Anadolu Lisesinde okuyan ergenlerin, diğer okul türüne mensup olan ergenler ile toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumları arasındaki farkın anlamlı olduğu; Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi ve Anadolu Lisesinde eğitim gören ergenlerin tutumları arasında ise anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bulgular ergenlerin, erkeği egemen kılan anlayışı ve kadını erkeğe bağımlı kılan anlayışı benimsemediğini göstermiştir.

INVESTIGATION OF ADOLESCENTS' ATTITUDES TOWARD GENDER EQUALITY: ESKİŞEHİR SAMPLE

Article Info

DOI: 10.35452/caless.2020.32

Keywords

Adolescence
Attitude
Gender
Gender Equality
Eskişehir

Received: 29.10.2020

Accepted: 01.12.2020

Published: 18.12.2020

Abstract

Gender equality is one of the main public issues today. Gender discrimination which is caused by gender roles shapes the life in the society and results in inequality between males and females. Adolescence period is important in order to determine the attitudes toward gender equality and to understand how gender roles affect interpersonal relations. The aim of the present study was to investigate high school students' attitudes toward gender equality in terms of the variables of gender, age, type of school, parents' educational level and employment status of mother, and to present suggestions on the issue. The sample group of the study consisted of 313 high school students (145 females and 168 males), studying in five different types of state high schools in the center of Eskişehir city in 2019-2020 academic year. "Personal Information Form" and "Gender Equality Scale" developed by Gözütok vd. (2017), were used as data collection tools. In the analysis of data, "t-Test" and "One-Way ANOVA" were used. According to the results obtained from the study, there is a significant level of difference between the high school students' attitude toward gender equality and gender and age. However, there is not a significant level of difference in terms of parents' educational level and the employment status of mother. In terms of type of school, it has been revealed that there is a significant level of difference in gender equality attitudes of the adolescents studying in Religious Vocational High School and Anatolian Vocational Technical High School whereas there is not a significant difference in the attitudes of Science High School, Social Sciences High School and Anatolian High School students. The findings have shown that adolescents do not adopt "understanding that considers male as superior" and "understanding that subjects females to males".

APA'ya göre alıntılama: Türkmen, D. ve Alptekin, G. (2020). Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarının belirlenmesi: Eskişehir örneği. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*,2(2), 608-629.

Cited as APA: Türkmen, D., & Alptekin, G. (2020). Investigation of adolescents' attitudes toward gender equality: Eskişehir sample. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences (CALESS)*,2(2), 608-629.

¹ Millî Eğitim Bakanlığı, Eskişehir, Türkiye, e-posta; denizalptekin@gmail.com

² Yüksek Lisans Mezunlu, Eskişehir, Türkiye, e-posta; gkhn.alptekin@gmail.com

1. Giriş

Cinsiyet, bireyin kadın ya da erkek olarak taşıdığı genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleridir (Zeyneloğlu, 2008). İnsan, kadın ve erkek cinsiyeti ile doğar fakat yetiştirilirken içinde bulunduğu toplumun kültürel değerleri, aile, akranlar, kitle iletişim araçları ve alınan eğitimin etkisiyle toplumun cinsiyetlerine özgü belirlediği roller çerçevesinde büyür.

Toplumsal cinsiyet ise toplumsallaşma sürecinde kültür içinde edinilen kadın ve erkek olma özelliklerini, kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenen rol ve sorumluluklarını tanımlar (Altnova ve Duyan, 2013). Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklere ait roller, normlar ve kadın ve erkek grupları arasındaki ilişkiler gibi niteliklerin sosyal yapılanması anlamına gelmektedir (WHO). Bolak-Boratav (2001) ise toplumsal cinsiyet kavramını, “kültürün biyolojik cinsiyet hammaddesini nasıl yoğurduyuyla ilişkili bir kavram” olarak açıklamıştır. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet, sosyal olarak belirlenir ve toplumdan topluma değişiklik gösterebilir. Toplumsal cinsiyet kadın ve erkeklerin içinde buldukları toplum tarafından nasıl algılandığını, nasıl değerlendirildiğini ve onlardan beklenen davranışlara ilişkin değerleri ve rolleri açıklamaya yönelik çok boyutlu bir kavram olarak açıklanabilir (Kılıç vd., 2014). Kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili değerler, kalıplaşan yargılar ve roller bulunmaktadır (Zeyneloğlu, 2008). Fakat Uçan ve Baydur’a (2016) göre toplumsal cinsiyet, sadece kadın ve erkeğe atfedilen rollerden oluşmamaktadır; aynı zamanda cinslerin karşılıklı ilişkilerinden ortaya çıkan, bu nedenle sürekli değişim halinde olan bir süreçtir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ise, kadınların ve erkeklerin sosyal, ekonomik ve politik kaynaklara erişebilmeleri ve bu kaynakların kontrolleri üzerinde eşit şansa ve imkanlara sahip olmaları ve bu haklarının yasalar tarafından korunmasını ifade eder (Demirel, 2007; Dökmen, 2014; WHO, 2011). Toplumsal cinsiyet eşitliği, iki cinsin biyolojik olarak eşit olduğu anlamına gelmemektedir; söz konusu olan kadın ve erkeğin insanlık onuru ve hakları açısından eşit olmasıdır. Birleşmiş Milletler, toplumsal cinsiyet eşitliğini kadın ve erkeğin eşit hak, sorumluluk ve fırsatlara ulaşabilmesi olarak tanımlamaktadır (UN, 2008). Flowers(2010) ise toplumsal cinsiyet eşitliğini, “erkeklerle kadınların hem kamusal hem de özel alana eşit şekilde katılmaları” olarak tanımlamıştır.

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun tanımladığı, kadın ve erkeğin yerine getirmesini beklediği cinsiyetle ilgili beklentilerdir (Dökmen, 2014). Toplumsal

cinsiyet açısından bakıldığında kadın ve erkek rolleri; geleneksel ve eşitlikçi roller ya da tutumlar olarak görülebilir. Geleneksel bakış açısına göre kadınlara ev işlerini yapma, çocuklarla ilgilenme, çalışma hayatında aktif olamama gibi sorumluluklar ve roller yüklenirken; erkeklere eğitsel anlamda başarılı olma, aile geçiminden sorumlu olma, evin reisi olma gibi rol ve sorumluluklar yüklenmektedir (Hoffman ve Kloska, 1995). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bakış açısı kadının bakım verme kapasitesini öne çıkarırken, erkeğin liderlik kapasitesini ön plana almaktadır (Perrone vd., 2009). Ayrıca geleneksel toplumsal cinsiyet algısı kadına edilgen ve kabullenici bir davranış kalıbını uygun görürken, erkeğe daha atılgan ve agresif bir tutum gösterme beklentisi yüklemektedir (Yılmaz vd., 2009). Eşitlikçi bakış açısında ise; aile, mesleki, evlilik, sosyal ve eğitim yaşamlarında kadın ve erkeğin sorumlulukları eşit olarak üstlenmeleri esas olup, kadın ve erkek arasındaki farklılıklar en aza indirgenmektedir (Perrone vd., 2009).

Toplumda ebeveynlerin sahip oldukları düşünce yapısı da çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının gelişimini doğrudan etkilemektedir (Bulanda, 2004). Özellikle ataerkil toplumlarda, erkeklere verilen görev ve sorumlulukların kamusal alan olarak kurgulanması sebebiyle toplum içinde daha değerli; kadınlara özel alan olarak tanımlanan ev ve ev çevresinde yüklenen görev ve sorumlulukların ise daha önemsiz veya ikincil olarak kabul edildiği bir gerçektir (T.C.B.K.S.G.M, 2008). Diekman vd. (2002), erkeklerin ataerkil toplum içinde hala kadınlara göre büyük bir gücü ellerinde tuttuğunu vurgulamaktadır. Çünkü kadınlar bu sistem içinde yer alabilmek için bu kuralları benimsemek ve bunlara göre davranmak zorunda bırakılmaktadır (Demren, 2001).

Ruble ve Martin'e (1998) göre aslında çocuklar okul çağına gelmeden toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmeye ve pekiştirmeye başlarlar. Bireylerde cinsiyet temelli yaklaşımların okul öncesi dönemde ailede öğrenilmeye başlandığı, okul ortamında ise bu düşünce ve davranışların ayırıştırıcı ve sınırlayıcı bir yapıya dönüştüğü belirtilmektedir (Çalışkan, 2016). Okul, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik kalıp yargıları açık ve örtük iletilerle öğrencilere taşırken, öğrencileri geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranışlara yöneltmektedir. "Okullardaki dersliklerin, tuvaletlerin, kız ve erkek öğrencilerin hareket alanlarının farklılığı, bireylerin cinsiyetlerine göre mesleklere yönlendirilmesi gibi noktalar toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin üretilmesine örnek gösterilebilir" (Engin Demir vd., 2016). Ancak ergenlik ile birlikte toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin sosyalleşme süreci karmaşıklaşmaktadır. Huston-Stein ve Welch de (1979) çocukların ergenliğe girdiklerinde toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili kavramların önemli bir kısmını öğrenmiş olduklarını; ancak bazı

karmaşık kavramların sadece ergenlik döneminde öğrenildiğini belirtmektedir. Ergenlik döneminde cinsiyet özelliklerinin belirginleşmesiyle birlikte ergenler kendi cinsiyetlerine uygun rolleri kendi kimlikleriyle örtüştürme gereği hissederler (Cenkseven, 2002). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların gelişimi de bu süreçte önemli yer tutmaktadır. Ergenler toplum için onaylanan toplumsal cinsiyet rollerine uyum sağlama konusunda bir baskı hissederler fakat aynı zamanda bu rollerin, yakın ilişkiler kurmalarına ve sosyal olarak farklı ve mesleki açıdan ayrılmış, yetişkin erkek ve kadın rollerine uyum sağlamalarına yardımcı olacağına inanmaları, onların geleneksel rolleri içselleştirmelerini kolaylaştırmaktadır (Hill ve Lynch, 1983).

Ergenlik dönemi ve toplumsal cinsiyet rolleri üzerine yapılan çalışmalarda büyümenin başlamasıyla birlikte, fizyolojik ve sosyal değişimlerin etkisiyle ergenlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha geleneksel olmaya başladığı görülmektedir (Bartini, 2006; Oswald ve Lindstedt, 2006). Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine uyum sağlama gerekliliğinden doğan bu durum, ergenlerin geleneksel rolleri içselleştirmesini kolaylaştırmaktadır (Lindberg vd., 2008: 235). Katz ve Ksanskak (1994) da yaptıkları çalışmada, geç ergenlik dönemindeki ergenlerin, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine daha esnek yaklaştıklarını bulmuşlardır. Galambos vd. (1990) ise yaptıkları çalışmada, kız öğrencilerdeki geleneksel bakış açısının orta ergenlik döneminde, ön ergenlik dönemine göre daha az olduğunu tespit etmiştir.

Ülkemizde ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumları konusundaki çalışmalar incelendiğinde çalışmaların bir çoğunun üniversite öğrencileriyle yapıldığı görülmektedir (Baykal, 1991; Çeber vd., 2009; Kavuran,2011; Pınar vd.,2008; Çelik vd., 2013; Vefikuluçay vd., 2007; Vefikuluçay vd., 2009). Alanyazın taramasında, lise öğrencileriyle gerçekleştirilen sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Aslan (2007), lise son sınıf kız öğrencilerinin cinsiyet rollerine ilişkin düşüncelerini incelemiş ve sosyodemografik değişkenlere göre benzer sosyoekonomik özelliklere sahip kız öğrencilerin, sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolleri algısının da birbirine benzer yönde olduğunu ortaya koymuştur.

Bir diğer çalışmada (Esen vd., 2018) Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği lise öğrencilerine uygulanmış ve lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının cinsiyet, okul türü, ailenin aylık ortalama geliri, annenin çalışma durumu ve ebeveynlerin eğitim durumu değişkenlerine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.

“Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Projesi” kapsamında Avrupa Birliği ve Milli Eğitim Bakanlığınca desteklenen proje sonucunda yayımlanan araştırma raporuna göre, “öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerini başta aile, okul, kitaplar, internetten öğrendikleri” belirtilmiştir. Ayrıca bu raporda, “kız ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri konusunda daha çok geleneksel görüş ve tutumlara sahip olduğu” ortaya konmuştur (Engin Demir vd.,2016). Aynı raporda, öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin görüş ve tutumlarının anne ve baba eğitim düzeyine göre değişip değişmediğini incelemek için yapılan analizlerden elde edilen bulgular, “annesi üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip olan öğrencilerin, annesi ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitime sahip öğrencilere göre daha eşitlikçi görüş ve tutumlara sahip olduğunu” göstermiştir. Yine geleneksel görüş için anne eğitim düzeyleri arasındaki farka bakıldığında; “annesi üniversite ve üzeri eğitim düzeyine sahip öğrencilerin, geleneksel görüş ve tutumları daha az düzeyde destekledikleri” görülmüştür. Benzer şekilde “babası üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip öğrencilerin babası ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitime sahip öğrencilere göre daha fazla eşitlikçi ve daha az geleneksel görüşü destekledikleri” görülmüştür. Sonuç olarak ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili olarak daha eşitlikçi bir görüşe sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin evdeki kitap sayısı ile toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin görüş ve tutumlarının farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için yapılan analiz sonuçları, “evlerinde ders kitapları dışında yaklaşık olarak 46 ve daha fazla kitap bulunan öğrencilerin, evlerinde daha az sayıda kitap bulunan öğrencilere göre daha eşitlikçi görüş ve tutumlara sahip olduğunu” göstermiştir (Engin Demir vd.,2016).

Kalaycı ve Hayırsever (2014) yaptıkları çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında 8. sınıflarda okutulan “Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi” ders kitabına yönelik bir inceleme yapmış ve konuya ilişkin öğrenci algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda kitap içinde eşitlik konusu için seçilen etkinliğin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin güçlendirilmesi için yeterli olmadığı saptanmıştır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin günümüzde hangi noktada olduğunun ve ne seviyede benimsendiğinin bilinmesi ve bu rollerin kişiler arası ilişkilere yansımalarının anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Toplumun refah seviyesinin ve sürdürülebilir kalkınmanın artırılabilmesi için kadınların da erkekler ile eşit bir biçimde toplumsal yaşama katılımının sağlanması gerekmektedir. Ayrıca cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi, gençlerin daha eşitlikçi ve şiddete karşı bir aile modeli kazanmalarını ve gelecekte daha iyi bir anne/baba rolü edinmelerini sağlayabilir. Öğrencilerin bu konudaki tutumlarının belirlenmesi, olası toplumsal cinsiyetçi

algıların yerleşmesinin ve davranışa dönüşmesinin önüne geçilmesi ve daha eşitlikçi bir tutumun oluşmasını sağlaması açısından önemlidir. Yetişkinliğe geçiş sürecinde bulunan lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi; bu konudaki tutumlarının tespit edilmesi, bu konuda yaşanan sorunların sebeplerinin ortaya konulması, gelecekte yaşanabilecek sorunlar için önleyici çalışmalar yapılmasına temel oluşturması açısından önem arz etmektedir. Bu noktadan hareketle bu araştırmanın temel amacı, lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi, tartışılması ve konuyla ilgili önerilerin sunulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki alt sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 2) Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumları yaşa göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 3) Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumları okudukları okul türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 4) Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumları anne ve babanın eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- 5) Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumları annenin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma, lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılan, tarama modeli ve betimsel bir çalışmadır. Yapılan araştırmanın amacı, ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarını "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" aracılığıyla "var olduğu şekliyle betimlemek ve ortaya koymaktır." Bu nedenle tarama modeli bir çalışmadır (Büyüköztürk vd. , 2009: 15).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklem grubunu, Eskişehir İli Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı, il merkezinde; Fen Lisesi, Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi türlerinde olmak üzere, valilik izniyle müsait görülen okullarda, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında eğitim gören 313 lise öğrencisi oluşturmaktadır.

Tablo 1. *Katılımcıların Demografik Özellikleri*

	Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	145	46,3
	Erkek	168	53,7
	Toplam	313	100,0
Yaş	15	160	51,1
	17	153	48,9
	Toplam	313	100,0
Okul Türü	Fen Lisesi	53	16,9
	Sosyal Bilimler Lisesi	71	39,6
	Anadolu Lisesi	50	16,0
	İmam Hatip Lisesi	79	25,2
	Mesleki, Teknik Anadolu Lisesi	60	19,2
	Toplam	313	100,0
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	93	29,7
	Ortaokul	63	20,1
	Lise	88	28,1
	Yükseköğretim	69	22,0
	Toplam	313	100,0
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	36	11,5
	Ortaokul	47	15,0
	Lise	115	36,7
	Yükseköğretim	115	36,7
	Toplam	313	100,0
Anne Çalışma Durumu	Evet	110	35,1
	Hayır	203	64,9
	Toplam	313	100,0

Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin demografik özelliklerine yönelik Tablo 1’de verilen bilgilere göre, öğrencilerin (%46,3) 145’i kadın ve (%53,7) 168’i erkektir. Öğrencilerin %51,1’i (160) 15 yaş grubundayken, %48,9’u (153) 17 yaş grubundadır. Ankete katılan öğrencilerin okul türüne göre dağılımları ise; Fen Lisesi 53 (%16,9), Sosyal Bilimler Lisesi 71 (%39,6), Anadolu Lisesi 50 (%16,0), İmam Hatip Lisesi 79 (%25,2), Mesleki Teknik Anadolu Lisesi 60 (%19,2) şeklindedir. Katılımcıların anne eğitim düzeyleri: İlkokul 93 (%29,7), Ortaokul 63 (%20,1), Lise 88 (%28,1), Yükseköğretim 69 (%22,0) iken, baba eğitim düzeyleri ise: İlkokul 36 (%11,5), Ortaokul 47 (%15,0), Lise 115 (%36,7), Yükseköğretim 115 (%36,7) şeklindedir. Ankete katılmayı kabul eden 313 öğrencinin %35,1’i (110) aile bütçesine katkı sunması

açısından çalışan bir anneye sahipken, %64,9'u (203) ise çalışmayan bir anneye sahiptir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak için Kişisel Bilgi Formu ve Gözütok vd. (2017) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği kullanılmıştır. Veri toplama araçları, beş farklı okul türünde rastgele seçilen okullarda, 2020 yılı Ocak ayında Eskişehir Valiliğinden gerekli araştırma izni alınarak uygulanmıştır. Gönüllülük ilkesi göz önünde bulundurulmuş ve çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla öğrencilerden veri toplama araçlarının üzerine adlarını yazmamaları istenmiştir. Araştırma kapsamında dağıtımı yapılan ölçme araçları geri toplandığında, toplam 330 öğrencinin ölçekleri doldurduğu belirlenmiş; ancak bunların 17 tanesi eksik veya hatalı doldurulduğundan çalışmada kullanılmamıştır. Bu nedenle geri kalan 313 öğrenciden elde edilen veriler ile mevcut araştırma gerçekleştirilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinde belirtilen ifadelere onaylayıcı yönde bir katılım sergileme durumu “erkeği üstün gören anlayışın” ve “kadını erkeğe bağımlı kılan anlayışın” göstergesidir.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik bilgilerini toplamak için oluşturulmuş bir formdur. Öğrencilerin; cinsiyeti, yaşı, okudukları okul türü, anne-babanın eğitim düzeyi ve annenin çalışma durumu gibi kişisel bilgileri yer almaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği

Söz konusu ölçek, Gözütok vd., (2017: 8-13) tarafından lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda görüşlerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. 13 maddeden oluşan ölçek, 5'li derecelmeli likert tipindedir. Ölçekteki 1, 6, 7, 9,10, 11, 12 ve13 numaralı maddeler “Erkeği Üstün Gören Anlayış” olarak adlandırılırken, 2, 3,4, 5 ve 8 numaralı maddeler “Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış” olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç güvenilirlik düzeyi 0,889 olarak belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışma sonucunda elde edilen veriler SPSS¹ paket programına aktarılarak çözümlenmiştir. Araştırma verileri katılımcıların cinsiyet, yaş, okul türü, anne-baba

¹ SPSS License Code:

QA3AW8U62Z4ZWTSPV44VXI65P59OLE547WHIQVZYWLARL9JEYQEGDUBLH8Z3ZCJAL3FLXMS98V95TSDYI7FOEXUPRR / Z125-3301-14

eğitim düzeyi ve annenin çalışma durumuna göre kodlanarak SPSS programına kaydedilmiştir. Elde edilen verilerin değişkenlere göre anlamlılık katsayılarını belirlemek amacıyla t-Testi ve varyans analizi kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde çalışmada yapılan istatistiksel analizler ve bu analizler sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla t-Testi yapılmış ve analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ergenlerin Cinsiyete Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutumlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	SS	t		p
Kız	145	21,09	21,09	8,928	11,892	0,000
Erkek	168	34,39	34,39	10,855		

Tablo 2. incelendiğinde, cinsiyete göre kız ($x=21,09$) ve erkek ($x=34,39$) ergenler arasındaki ölçek maddelerine karşı tavır farkının istatistiksel olarak anlamlı ($t=11,892$, $p<0,001$) olduğu görülmektedir. Bu sonuç kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin görüşlerinde daha eşitlikçi bir tutum sergilediklerini, erkek öğrencilerin ise kızlara oranla toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin görüşlerinde daha az eşitlikçi bir tutum içerisinde olduklarını göstermektedir (Alptekin, 2014; Esen vd., 2018; Kağıtçıbaşı ve Kansu, 1991; Kalaycı vd., 2012; Öngen ve Aytaç, 2013; Savaş, 2018; Vefikuluçay vd., 2007; Yılmaz vd., 2009). Kızlara oranla erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinde geleneksel görüşleri daha fazla savunmasının temel nedenlerinden birisi olarak toplum nezdinde kalıplaşan cinsiyet yargılarının erkeklerin yaşamını daha olumlu yönde etkilemesi olduğu düşünülmektedir (Rowley vd., 2007: 151-152).

Tablo 3. Ergenlerin Yaşa Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutumlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Yaş	N	X	SS	t		p
15	160	26,64	26,64	11,16	2,420	0,016
17	153	29,90	29,90	12,63		

Ergenlerin yaşa göre toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarına ilişkin t-Testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir. Tablo 3. incelendiğinde, 15 yaş ($x=26,64$) ve 17 yaş grubuna mensup ($x=29,90$) ergenler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı ($t =$

2,420, $p < .001$) olduğu ve 17 yaş grubunda bulunan ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik eğilimlerinin 15 yaş grubunda bulunan ergenlere göre daha az olduğu tespit edilmiştir. Buna göre ergenlerin yaşı ilerledikçe eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin giderek düşmeye başlamasının sebebinin, ataerkil toplumsal anlayışın daha belirgin bir şekilde hâkim olduğu yetişkin yaş grubundan insanlarla ilişkilerinin artması ve giderek bu grubun içerisinde daha fazla yer almaya başlamalarından kaynaklandığı söylenilebilir.

Tablo 4. Ergenlerin Okul Türlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutumlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	SS	SD	F	p
Okul Türü	Fen lisesi	53	24,53	11,76	5,308	21,931	0,000
	Sosyal bilimler lisesi	71	22,35	10,16			
	Anadolu lisesi	50	23,54	10,58			
	İmam hatip lisesi	79	32,72	10,85			
	Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi	60	36,48	10,00			
	Toplam		313	28,24	12,00		

Ergenlerin puan ortalamalarının, okul türüne bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini incelemek için tek yönlü varyans analizi (One-way ANOVA) yapılmıştır. Tablo 4'teki puan ortalamaları karşılaştırıldığında okul türüne göre grupların toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği ile arasındaki farkın ($F=21,931$, $p < 0,000$) anlamlı olduğu görülmüştür. Belirlenen farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla Scheffe testi yapılmış sonuç olarak; imam hatip lisesi ve mesleki teknik anadolu lisesi'nde okuyan ergenlerin diğer okul türüne mensup olan ergenler ile toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumları arasındaki farkın ($p < 0,05$) düzeyinde anlamlı olduğu; fen lisesi, sosyal bilimler lisesi ve anadolu lisesinde eğitim gören ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarının arasında ise anlamlı bir farklılığın olmadığı ($p > 0,05$) tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular imam hatip lisesi ve mesleki teknik anadolu lisesinde eğitim gören ergenlerin erkeği üstün görme ve kadını erkeğe bağımlı kılma anlayışı yönündeki eğilimlerinin diğer okul türlerinde eğitim gören ergenlere göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Ergenlerin Anne Eğitim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutumlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	SD	F	p
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul veya altı mezuniyet	93	29,69	12,08	3,309	0,964	0,410
	Ortaokul mezunu	63	28,65	10,79			
	Lise mezunu	88	27,68	12,71			
	Yükseköğretim	69	26,61	12,01			
	Toplam	313	28,24	12,00			

Ergenlerin puan ortalamalarının, anne eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirtmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 5'teki analiz sonuçları incelendiğinde, ergenlerin annelerinin eğitim durumlarına göre toplumsal cinsiyet eşitliği tutumlarına yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı ($F=0,964$, $P>0,05$) bir fark görülmemektedir. Bu sonuç anne eğitim düzeyinin ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumları üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

Tablo 6. Ergenlerin Baba Eğitim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Tutumlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	SS	SD	F	p
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul veya altı mezuniyet	36	32,14	12,81	3,309	1,531	0,206
	Ortaokul mezunu	47	28,09	10,21			
	Lise mezunu	115	28,03	11,73			
	Yükseköğretim	115	27,29	12,58			
	Toplam	313	28,24	12,00			

Ergenlerin puan ortalamalarının, baba eğitim düzeyine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirtmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 6'daki analiz sonuçları incelendiğinde ise ergenlerin babalarının eğitim durumlarına göre toplumsal cinsiyet eşitliği tutumlarına yönelik puan ortalamaları arasında anlamlı ($F=1,531$, $p>0,05$) bir farklılık görülmemektedir. Bulgular, bize baba eğitim düzeyinin ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumları üzerinde bir etkiye sahip olmadığını söylemektedir. Elde edilen bu sonuç alanyazında yapılan bazı çalışmalarla da benzerlik göstermiştir (Atış, 2010).

Tablo 7. Ergenlerin Anne Çalışma Durumlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Evet	110	27,41	11,76	0,888	0,375
Hayır	203	28,67	12,13		

Ergenlerin puan ortalamalarının, annenin çalışma durumuna bağlı olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t-testi yapılmıştır. Tablo 7'deki analiz sonuçları incelendiğinde; ergenlerin anne çalışma durumlarına göre toplumsal cinsiyet eşitliği tutumlarına yönelik puan ortalamaları arasında ($t=0,888$, $p >0,001$) anlamlı bir fark görülmemiştir. Elde edilen bu sonuç, anne çalışma durumunun öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumları üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra anne çalışma durumunun, öğrencilerin tutum ve davranışları üzerinde anlamlı derecede farklılaştığını tespit eden pek çok çalışmanın da olduğu görülmektedir (Ataman, 2009; Baykal, 1988; Esen vd., 2018; Hoffman ve Kloska, 1995; Öngen ve Aytaç, 2013). Araştırmada elde edilen sonuç, annesi çalışan öğrenci sayısının (110), annesi çalışmayan öğrenci sayısından (203) daha az olmasından kaynaklanmış olabilir.

Tablo 8. *Örnekleme Grubunun Belirtilen İfadelere Katılma Durumları (Yüzdeleri)*

	1	2	3	4	5
1=Kesinlikle katılmıyorum					
2=Katılmıyorum					
3=Kısmen katılıyorum					
4=Katılıyorum					
5=Kesinlikle katılıyorum					
1. Erkek kadına göre olaylara daha mantıklı yaklaşır.	32,6	27,2	20,4	9,6	10,2
2. Kadının erkekten çok para kazanması kadın erkek arasındaki ilişkiyi bozar.	45,0	25,2	15,0	7,3	7,3
3. Kadın görüşeceği kişiler için kocasının onayını almalıdır.	24,6	16,9	26,8	14,4	17,3
4. Ailenin parasal harcamaları erkeğin kontrolünde olmalıdır.	32,9	24,6	20,4	12,5	9,6
5. Evle ilgili dışarıda yapılması gereken işler (fatura yatırma gibi) erkeğin sorumluluğudur.	25,9	26,5	20,1	15,7	11,8
6. Erkek zeki olduğu için kadından daha başarılı olur.	57,8	21,1	10,5	3,8	6,7
7. İş yaşamında erkeğe öncelik verilmelidir.	51,4	20,1	15,5	7,7	8,3

Tablo 8. Örneklem Grubunun Belirtilen İfadelere Katılma Durumları (Yüzdeleri) (Devamı)

	1	2	3	4	5
1=Kesinlikle katılmıyorum					
2=Katılmıyorum					
3=Kısmen katılıyorum					
4=Katılıyorum					
5=Kesinlikle katılıyorum					
8. Ev işleri (ütü, bulaşık, evin toplanması, temizliği, çocuk bakımı gibi) kadının sorumluluğudur.	31,9	23,6	22,4	12,8	9,3
9. Siyaset “erkeksi” bir alandır.	46,6	25,2	12,1	8,6	7,3
10. Kadının özgürlüğü her zaman erkeğin denetiminde olmalıdır.	56,9	19,5	13,1	4,5	6,1
11. İş yaşamında üst düzey görevler erkeğe göredir.	49,5	18,2	14,4	10,2	7,7
12. Erkek kadından her zaman bir adım öndedir.	60,1	19,8	8,3	5,8	6,1
13. Erkek matematik ve fen alanındaki mesleklerde kadından daha başarılıdır.	51,4	23,3	12,1	5,8	7,3

Araştırmaya katılan örneklem grubunun, cinsiyete yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Tablo 8’deki belirtilen ifadelerle katılım düzeyleri sorulmuştur. Ölçekteki 1, 6, 7, 9,10, 11, 12 ve 13 numaralı maddeler “Erkeği Üstün Gören Anlayış” olarak adlandırılırken; 2, 3,4, 5 ve 8 numaralı maddeler “Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış” olarak adlandırılmıştır (Gözütok, vd. 2017: 8-13). Araştırmada elde edilen bulgulara göre örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerinin 1, 6, 7, 9, 10, 11, 12 ve 13 numaralı maddelere büyük oranda katılmadıkları belirlenmiştir. Bu anlamda çalışma grubunun, erkeği üstün gören bir anlayışa sahip olmadığı saptanmıştır. Benzer şekilde elde edilen bulgular örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerinin 2, 3,4, 5 ve 8 numaralı maddelere de katılmadığını ve kadını erkeğe bağımlı kılan anlayışı benimsemediklerini göstermiştir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada, lise öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılıklar gösterip göstermediği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ergenlerin cinsiyet eşitliği tutumları; cinsiyet, yaş, okul türü, anne-babanın eğitim düzeyi ve annenin çalışma durumu değişkenleri açısından incelenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular, alanyazındaki geçmiş çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçeğe katılım durumları incelendiğinde; erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha geleneksel görüşlere sahip oldukları anlaşılmaktadır (Tablo 2). Bu sonuç ülkemizde çeşitli eğitim kademelerinde öğrenim gören öğrenciler üzerine yapılan diğer akademik çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir (Alptekin, 2014; Esen vd., 2018; Kağıtçıbaşı ve Kansu, 1991; Kalaycı vd., 2012; Öngen ve Aytaç, 2013; Savaş, 2018; Yılmaz vd., 2009; Vefikuluçay vd.; 2007). Elde edilen sonuçlardan hareketle, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalığın artırılması hususunda öncelikli hedef kitlenin erkekler olarak belirlenmesi ve bu hedef kitleye yönelik bazı sosyal içerikli politikaların geliştirilmesi ilerleyen süreçte bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği algısını da olumlu bir yönde değiştirebilecektir (Savaş, 2018: 116). Böylelikle küçük yaştan itibaren başlayan toplumsallaşma süreci daha eşitlikçi bir yapıya kavuşarak bireylerin gelecek yaşantılarında sergileyecekleri tutum ve davranışlarına toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından pozitif yönlü bir katkı sağlayabilecektir.

Çalışmada 15 ve 17 yaş grubunda olan öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumları arasında farklılık tespit edilmiştir (Tablo 3). Elde edilen sonuçlara göre; 17 yaş grubunda olan ergenlerin, 15 yaş grubunda yer alan ergenlere göre eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolünü daha az benimsedikleri saptanmıştır. Türkiye’de bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının ne şekilde meydana geldiğini saptamak amacıyla 7 farklı coğrafi bölgeden, 18 yaş ve üzeri katılımcıların oluşturduğu toplamda 2630 kişilik bir örneklem grubuyla çalışma gerçekleştiren Savaş’a göre (2018) ülkemizde bireylerin temel toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin süregelen basmakalıp yargıları ciddi bir şekilde devam etmektedir. Ayrıca kadınların rol ve temel sorumluluk alanlarının evlilik ve aile olduğu, eve bakma yükümlülüğünün ise daha çok erkek tarafından yapılması gereken bir iş olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Buradan hareketle, ergenlerin yaş ilerledikçe eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerinin azalmaya başlamasının sebebinin, ataerkil toplumsal anlayışın daha belirgin olarak görüldüğü yetişkin yaş grubu içerisinde yer almaya başlamaları ve toplumun geneli tarafından erkeğe ve kadına yüklenen cinsiyet rollerinin giderek hayatlarında daha baskın bir hale gelmeye başlamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği puanları, okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (Tablo 4). Sonuçlara göre imam hatip lisesi ve mesleki teknik anadolu lisesinde okuyan ergenlerin diğer okul türüne mensup olan ergenler ile toplumsal cinsiyet eşitliği tutumları anlamlı farklılık göstermiştir. Fen Lisesi, sosyal bilimler lisesi ve anadolu lisesinde eğitim gören

ergenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumlarının arasında ise anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç Esen vd.'nin (2018) çalışmasında çıkan sonuçlar ile örtüşmektedir. Çelik vd. (2013) ve Zeyneloğlu'nun (2008) çalışmalarında Anadolu lisesinden mezun olan öğrencilerin diğer liselerden mezun olanlara göre daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolünü benimsedikleri ortaya konmuştur. Bu durumun ergenlik döneminde daha açık bir şekilde ortaya konan sosyal ve bilişsel beceriler ile ilişkili olabileceğine inanılmaktadır.

İmam hatip lisesi ve mesleki teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin diğer okul türlerine mensup öğrencilerden daha geleneksel ve daha az eşitlikçi bir görüşe sahip olması araştırmanın dikkat çeken bulgularındadır. İmam hatip liselerinde eğitim gören öğrencilerin, geleneksel cinsiyetçi rolleri diğer okul türlerine göre daha çok benimsemesinin nedeninin, genel akademik eğitim ile dini eğitimi eş zamanlı bir şekilde almalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim Tunç (2013) tarafından yapılan akademik çalışmada kendilerini dindar olarak tanımlayan lise öğrencilerinin geleneksel değerlere daha fazla bağlı olduğu ve bu bağlılık sonucunda toplumsal cinsiyet rollerini daha fazla benimsemedikleri tespit edilmiştir. Benzer şekilde kendilerini dindar olarak tanımlayan birey ve birey gruplarının daha az eşitlikçi tutumlara sahip olduklarını söyleyen akademik çalışmalarda mevcuttur (Fenyes, 2014; Frize vd., 2003; Kuzgun ve Sevim, 2004; Read, 2002; Sevim, 2006). Bunun yanı sıra mesleki teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin de diğer okul türlerine oranla eşitlikçi tutum ve davranış puanlarının düşük olduğu görülmüştür (Öztürk, 2012). Mesleki teknik anadolu liselerinin, imam hatip liselerinde olduğu gibi cinsiyetçi iş bölümüne uygun şekilde tasarlanmış olması ve ortaöğretimdeki diğer türdeki okullara kıyasla öğrenim gören öğrenci sayısının cinsiyete göre farklı dağılımlar göstermesi bu okullarda okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin bakış açılarını olumsuz yönde etkileyen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bu okullarda cinsler arası soyutlaşmayı önleyecek türden çeşitli düzenlemeler yapılmasının toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması noktasında yarar sağlayabileceği söylenebilir.

Araştırmada lise öğrencilerinin ebeveynlerinin eğitim düzeyleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği puanları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu sonuç, Esen vd. (2018), Engin Demir vd., (2016) ve Düşmez'in (2016) yapmış oldukları akademik çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Alanyazında yer alan bu çalışmalarda ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik alguları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. Buradan hareketle ve Tablo 8'de gösterilen veriler ışığında, elde edilen bulguların diğer akademik çalışmaların

sonuçlarına göre farklılık göstermesinin sebebi olarak; örneklem grubunu oluşturan lise öğrencilerinin ebeveynlerinin eğitim düzeyleri fark etmeksizin ataerkil toplum yapısı içerisinde kadının maruz kalabileceği cinsiyet temelli ayrımcılık, tutum ve davranışlara karşı eşitlikçi bir yaşam konusunda belli bir bilince sahip oldukları düşünülmektedir. Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin pozitif yöndeki bu bakışları kendi çocuklarının tutum ve davranışlarına da yansımış olabilir.

Araştırma sonucunda ergenlerin anne çalışma durumları ile cinsiyet eşitliği tutumları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (Tablo 7). Bu sonuç, alanda yapılan diğer akademik çalışmalar ve onların sonuçları ile örtüşmemektedir. Esen vd. (2018) yaptıkları çalışmada anneleri tam zamanlı veya yarı zamanlı çalışan öğrencilerin eşitlikçi boyut puanlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Baykal (1988) ise üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmasında ev bütçesine katkı sağlayan bir anneye sahip olan öğrencilerin, çalışmayan bir anneye sahip olan öğrencilerden daha eşitlikçi bakış açısına sahip olduğunu tespit etmiştir. Konu ile ilgili başka bir çalışma gerçekleştiren Ataman (2009) ise toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunun, kişinin içinde yaşadığı toplumda aileden başlayarak modellerin gözlenmesi yoluyla edinilmekte olduğunu ve bu kavramların sosyalleşme süreci içinde öğrenildiğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra alanyazında; çalışan annelerin eşitlikçi bir cinsiyet rolü benimsemelerine rağmen ev ortamında daha iyi bir anne ve eş olmaları gerektiğini düşünmelerinden ötürü geleneksel cinsiyetçi tutum ve değerleri benimsemeyi tercih edebileceğine ilişkin çalışmalar da bulunmaktadır (Couter vd., 2001; Panayotova ve Brayfield, 1997). Buradan hareketle çalışmaya katılan öğrencilerin annelerinin, eşitlikçi bir tutum benimsemelerine rağmen iyi bir anne olma ve çocuklarıyla daha sık vakit geçirme düşüncesiyle herhangi bir işte çalışmamayı tercih etmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Bununla beraber anneleri bir işte çalışan ergenlerin sayısının (110), çalışmayan bir anneye sahip olan ergenlerin sayısından (203) daha az olmasının da elde edilen sonuca etki etmiş olabileceği gözardı edilmemelidir.

Çalışmamızda ölçeğe verilen cevaplar dikkate alındığında ergenlerin “erkeği üstün gören anlayış” a ait maddelere çoğunlukla katılmadığı ve ayrıca “kadını erkeğe bağımlı kılan anlayış” a ait maddelerde de yine çoğunun “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” şeklindeki ifadeleri tercih ettikleri görülmüştür (Tablo 8). Bu sonuçlara bakılarak yetişmekte olan yeni neslin toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına karşı daha olumlu bakış açısına sahip olduğu düşünülmektedir. Bu durum özellikle kadın ve erkeğin doğuştan gelen biyolojik farklılıklarına atıf yaparak

cinsiyetçi rol ve kimlikler üzerinden tutum ve davranışlar üreten ataerkil toplum anlayışının değiştirilip yerine daha eşitlikçi bir toplumsal anlayışın meydana getirilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Araştırma sonuçları değerlendirilirken araştırmanın sınırlılıkları da dikkate alınmalıdır. Araştırmamızın sınırlılıklarından biri araştırma grubunun sadece Eskişehir İlinin merkezinde öğrenim gören lise öğrencilerinden oluşmasıdır. Bulguların genellenebilirliği açısından araştırmanın, lise türlerindeki öğrenciler ve farklı bölgelerdeki lise öğrencileri ile yinelenmesi önemlidir.

Araştırmada varılan sonuç ve konu ile ilgili alanyazın dikkate alınarak aşağıda bazı öneriler sunulmuştur:

1-) İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim ders programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili dersler konulmalıdır. Ayrıca, okul içerisinde demokratik yapı ve süreçleri yaratmak için öğrencilere demokratik deneyimler kazandıracak yeni eğitim programları geliştirilmelidir.

2-) Eğitimin hangi kademesinde olursa olsun öğrencilerin sahip olduğu cinsiyetçi görüşlerin farkına varmaları sağlanmalıdır. Bu konuda öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu sebeple üniversitelerin öğretmen yetiştirme programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin derslerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

3-) Vatandaşlara hizmet sağlayan halk eğitim merkezlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili farkındalık artırıcı çalışma ve etkinlikler yapılmalıdır.

4-) Çocukların tutum ve davranışları üzerinde büyük bir etkiye sahip olan ailelerin günlük konuşma dili içerisinde sıkça kullanılan ve özünde hatalı olan cinsiyetçi tabirler konusunda bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

Alptekin, D. (2014). Çelişik duygularda toplumsal cinsiyet ayrımcılığı sorgusu: Üniversite gençliğinin cinsiyet algısına dair bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,32, 203-211.

Altnova, H.H. & Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Journal of Society & Social Work*, 24(2),9-22.

Aslan, A.(2007). *Lise son sınıf kız öğrencileri cinsiyet rollerine ilişkin düşünceleri*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.

Ataman, H. (2009). *LGBT hakları insan haklarıdır*. İnsan Hakları Gündemi Derneği Yayını.

Atış, F. E. (2010). *Ebelik/hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Bartini, M. (2006). Gender role flexibility in early adolescence: Developmental change in attitudes, self-perceptions, and behaviors. *Sex Roles* (55), 233–245.

Baykal, S. (1988). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının Bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Baykal, S.(1991). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışman ve Rehberlik Dergisi*, 1(2), 66-75.

Bolak-Boratav, H. (2001). Feminist psikoloji: Nedir, nasıl gelişti, psikolojiye getirdiği yeni açılımlar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 4 (7),1-19.

Bulanda, R. E. (2004). Paternal involvement with children: The influence of gender ideologies. *Journal of Marriage and Family*, (66) 40-45.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş.D. & Demirel, E.(2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.

Cenkseven, F. (2002). Ergenlerin cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benlik imajına etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 27(125), 28-35.

Couter, C. A., Head, R. M., Bumpus, F. & Mchale, S. M. (2001). Household chores: under what conditions do mothers lean on daughters?. *New Directions In Child Development*, (94), 23-41.

Çeber, E., Nazlı, A., Mermer, G., Yücel, U., Demirelöz, M., Eksioğlu, A. & Aslan, G.(2009).Ergenlerde cinsiyet eşitliği ölçeğinin türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, (2) 5-15.

Çelik A. S., Pasınlıoğlu, T., Tan, G. & Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi, *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.

Demirel, Ö.(2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Pegem Yayıncılık.

Demren, Ç. (2001). *Ataerkillik ve erkeklik biçimlerinin karşılıklı ilişkileri ve etkileşimleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Diekman, A. B., Eagly, A. H. & Kulesa, P. (2002). Accuracy and bias in stereotypes about the social and political attitudes of women and men. *Journal of Experimental Social Psychology*, 38(3), 268-282.

Dökmen, Z. (2014). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. Remzi Kitabevi.

Düşmez, İ. (2016). Çocuk gelişim bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47, 489-509.

Esen, E., Öztürk, B. & Siyez, D.M. (2018). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği'nin ergen formu'nun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 6(12), 144-173.

Fenyés, H. (2014). Gender role attitudes among higher education students in a borderland central-eastern european region called 'Partium'. *CEPS Journal*, 4(2), 49-70.

Flowers, N. (2010). *Pusulacık. Çocuklar için insan hakları eğitimi kılavuzu*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Frieze, I. H., Kogovsek, T., Renner, T., Horvat, J. & Sarlija, N. (2003). Gender-role attitudes in university students in the United States, Slovenia, Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, 27(3), 256-261.

Galambos, N. L., Almeida, D. M. & Petersen, A. C. (1990). Masculinity, femininity and sex role attitudes in early adolescence: Exploring gender intensification. *Child Development*, 61(6), 1905-1914.

Gözütok, F. D., Toraman, Ç. & Acar-Erdol, T. (2017). Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinin geliştirilmesi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1036-1048.

Hill, J. P. & Lynch, M. E. (1983). The intensification of gender related role expectations during early adolescence. In J. Brooks Gunn & A. C. Petersen (Eds.), *Girls at puberty* (pp. 201- 228). Plenum.

Huston-Stein, A. & Welch, R. L. (1979). Sex role development and the adolescent. In J. Adams (Ed.) *Understanding adolescence* (4th ed.). Allyn & Bacon.

Kağıtçıbaşı, Ç. & Kansu, A. (1991). Cinsiyet rollerinin sosyalleşmesi ve aile dinamiği: Kuşaklararası bir karşılaştırma. *T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Aile Yazıları*, 5(3), 79-93.

Kalaycı, N., Hayırsever, F. & Özcan, F.Z. (2012). İlköğretim okulu öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algıları. 2. *Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Turkish Studies*, 9(2), 811-831.

Kalaycı, N. & Hayırsever, F. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamından vatandaşlık ve demokrasi eğitimi ders kitabına yönelik bir inceleme ve bu konuya

ilişkin öğrenci algılarının belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(3), 1-26.

Katz, P. A. & Ksanskak, K. R. (1994). Develoopmental aspects of gender role flexibility and traditionality in middle childhood and adolescence. *Developmental Psychology*, (30), 272-282.

Kavuran, E.(2011). *Atatürk üniversitesi sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine bakışlarının belirlenmesi*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Kılıç, A. Z, Beyazova, A, Akbaş, H. M., Zara, A. & Serhatlı, İ. (2014). Okul çağı çocuklarının toplumsal cinsiyet algıları. Gündelik yaşam örnekleriyle cinsiyetçiliğin benimsenme durumuna ve esneyebilme olasılığına dair bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*,17(2), 122-151.

Kuzgun, S. & Sevim, S. A. (2004). Kadınların çalışmasına karşı tutum ve dini yönelimler arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1),14-27.

Lindberg, S. M., Hyde, J. S. & Hirsch, L. M. (2008). Gender and mother-child interactions during mathematics homework: The importance of individual differences. *Merril-Palmer Quarterly*, 54 (2), 232-255.

Oswald, L. D. & Lindstedt, K. (2006). The content and function of gender self-stereotypes: An exploratory investigation. *Sex Roles* (54), 447-458.

Öngen, B. & Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 48,1-18.

Öztürk, S. (2012). *"Kadın/erkek olma süreçleri" ile ilgili yaklaşımlar: İstanbul anadolu yakasında bulunan ve farklı özelliklere sahip liselerde yapılan niteliksel çalışma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Panayotova, E. & Brayfield, A. (1997). National context and gender ideology: Attitudes toward womens employment in Hungary and the United States, *Gender Society*, 11(5),627-655.

Perrone, K. M., Wright, S. L. & Jackson, Z. V. (2009). Traditional and nontraditional gender roles and work-family interface for men and women. *Journal of Career Development*, 36(1), 8-24.

Pınar, G., Taşkın, L. & Eroğlu, K.(2008). Başkent üniversitesi yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 47-57.

Read, J. G. (2002). Challenging myths of muslim women: The influence of Islam on Arab-American women's labor force activity. *The Muslim World*,92(1-2), 19-37.

Rowley, S. J., Kurtz-Costes, B., Mistry, R. & Feagans, L. (2007). Social status as a predictor of race and gender stereotypes in late childhood and early adolescence. *Social Development*, 16(1), 150–168.

Ruble, D.N. & Martin, C.L.(1998). *Gender development*. In W. Damon, N, Eisenbery (Eds), *Handbook of child psychology; Vol: 3 Social, emotional and personality development*, (5. ed., pp. 933-1016), Wiley.

Savaş, G. (2018). Türkiye'de yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği algısı. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*,1(2),101-121.

Sevim, S. A. (2006). Religious tendency and gender roles: Predictors of the attitudes toward women's work roles?. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 34(1), 77-86.

Tunç, H. (2013). *Toplumsal değişim sürecinde din ve toplumsal cinsiyet: Lise gençliği üzerine sosyolojik bir araştırma*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Uçan, G. & Baydur, H. (2016). Türk erkeklerinde cinsiyet eşitliği ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Social Science*,(47), 289-308.

Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. & Taşkın, L. (2007). Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*,14(2), 26-38.

Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. & Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1): 775-792.

Zeyneloğlu, S. (2008) *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*(Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

İnternet Kaynakları

Çalışkan, B. (2016). Okulların toplumsal cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirilmesi-başlangıç durum değerlendirmesi ve ihtiyaç analiz raporu. 05 Eylül 2020 tarihinde Erişildi: <http://www.researchgate.net/publication/301621171>

Engin Demir, C., Kılıç, A. Z., Çalışkan, B., Hanbay Çakır, E., Karaman, N. G. & Özbek, Ü. Ş. (2016). Okulların toplumsal cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirilmesi: Başlangıç durum değerlendirmesi ve ihtiyaç analizi raporu. 03 Eylül 2020 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı internet adresinden erişildi:http://etcep.meb.gov.tr/application/assets/admin/uploads/userfiles/files/araştırma_raporu.pdf

T.C. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). *Toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planı 2008-2013*, 07.09.2020 tarihinde internet adresinden erişilmiştir:<http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/TCEUlusaleylemplani.pdf>.

UN (2008). The role of men and boys in achieving gender equality. E.T. 01.12.2020 www.un.org/womenwatch/daw/public/w2000/W2000%20Men%20and%20Boys%20E%20web.pdf.

WHO. (2011). Gender mainstreaming for health managers: A practical approach. [Online]<http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44516/1/9789241501071.eng.pdf>.Erişim Tarihi. 06.09.2020.